

İlköğretim Okul Takımlarındaki Erkek Öğrencilerin Spora Katılım Güdülerinin İncelenmesi

The Examination of Sport Participation Motives of the Elementary School Male Students in School Teams

Yunus ARSLAN,^a
Figen ALTAY^b

^aPamukkale Üniversitesi
Spor Bilimleri ve Teknolojisi
Yüksekokulu, Denizli
^bHacettepe Üniversitesi
Spor Bilimleri ve Teknolojisi
Yüksekokulu, Ankara

Geliş Tarihi/Received: 15.04.2008
Kabul Tarihi/Accepted: 12.02.2009

Yazışma Adresi/Correspondence:
Yunus ARSLAN
Pamukkale Üniversitesi
Spor Bilimleri ve Teknolojisi
Yüksekokulu, Denizli,
TÜRKİYE/TURKEY
yarslan@pau.edu.tr

ÖZET Bu çalışmada, Ankara ili merkez ilçelerdeki ilköğretim okullarının ikinci kademesinde öğrenim gören ve okul takımlarında yer alan erkek öğrencilerin, katıldıkları spor dallarına göre spora katılım güdülerini ve güdülenme puanları arasında fark olup olmadığını belirlemek amaçlanmıştır. Çalışmaya, 20 farklı ilköğretim okulundan ($n_{6.sınıf: 73}$, $n_{7.sınıf: 45}$, $n_{8.sınıf: 82}$) toplam 200 öğrenci ($\bar{x}_{yaş} = 13.62 \pm 0.51$) gönüllü olarak katılmıştır. “Spora Katılım Güdüsü Ölçeği”, bireyin spora katılım nedenlerini içeren 30 madde ve 8 alt boyuttan oluşan “Katılım Güdüsü Ölçeği” bu çalışmada veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Oyar ve ark.¹⁸ tarafından yapılan çalışmada, erkekler için Spora Katılım Güdüsü Ölçeği Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı 0.87 olarak bulunmuştur. Verilerin ortalama ve standart sapmaları hesaplanmış, spora katılım güdülenmesinde spor dalları arasındaki farklılığı belirlemek için, Çok Yönlü Varyans Analizi (Manova) kullanılmıştır. Çalışmada tüm spor dallarında spora katılımda en önemli nedenler “Beceri Gelişimi” ve “Yarışma” olarak bulunmuştur. Spora katılımda daha az önemli nedenler ise “Fiziksel Uygunluk/Enerji Harcama”, “Başarı/Statü” ve “Eğlence” olarak tespit edilmiştir. Çalışma sonucunda “Takım Üyeliği/Ruhu” alt boyutuna ilişkin güdülenme puanları ile spor dalları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($p < 0.05$). Tukey testi sonucunda, futbol-voleybol ve basketbol-voleybol spor dalları arasındaki farkın anlamlı olduğu belirlenmiştir ($p < 0.05$). Egzersiz ve spora katılım birçok fiziksel, psikolojik ve sosyal probleme ilişkin risk düzeyini düşüren önemli bir faktör olduğundan, çocukların spora katılımda en önemli nedenler belirlenmeli ve egzersiz ve spor programları buna göre düzenlenmelidir.

Anahtar Kelimeler: Katılım güdüsü, takım sporları, öğrenci

ABSTRACT The purpose of this study was to determine the sport participation motives of the elementary school male students in school teams from town around the city of Ankara and also evaluate the differences in motivation scores among different sport branches. Total of 200 students ($\bar{x}_{age} = 13.62 \pm 0.51$) from 20 different elementary school participated voluntarily to this study ($n_{6th grade: 73}$, $n_{7th grade: 45}$, $n_{8th grade: 82}$). “Participation Motivation Questionnaire (PMQ)” that consisted of 30 possible motives for participating in sports and included 8 subscales was used to collect data. Internal consistency reliability analysis was performed by Oyar et al¹⁸ and Cronbach Alpha was 0.87 for male. MANOVA was utilized to test differences between their participation motivations by sport branches. In addition, means and standard deviations of the data were computed. “Skill Development” and “Competition” were found as the most considerable reasons for sport participation to all sport branches in the study. “Fitness/Energy Release”, “Achievement/Status” and “Fun” were found less considerable motives for sport participation in the study. Significant differences was found between motivation scores related to “Team Affiliation/Spirit” subscale and sport branches ($p < 0.05$). According to Tukey results, significant differences was found between soccer-basketball and basketball-volleyball sport branches ($p < 0.05$). Since exercise and sports participation help individuals to reduce the risk of many physical, psychological, and social problems, the most important motives for sport participation of children should be determined and the exercise and sports programs should be prepared by considering these motives.

Key Words: Participation motivation; school teams; student

Düzenli egzersizlerin ruh ve beden sağlığı üzerine olumlu etkilerinin bilimsel araştırmalar ile belgelenmesinden sonra spor, her yaştaki insan için önerilmeye başlamıştır. ABD ve Kanada'da "Physical Fitness", Almanya'da "Trim Dich" ve pek çok ülkede de "Sports For All" ya da "Sports Pour Tout" gibi isimlerle tanıtılan spor uygulamaları geniş halk kitlelerine hızla yayılmaktadır.¹ Hem okullarda hem de okul dışındaki spor programlarına yerleştirilen futbol, basketbol, yüzme, jimnastik ve diğer aktiviteler pek çok çocuğun yaşam biçimini değiştirmektedir. Bu yüzden özellikle, spora katılım güdülenmesi kavramı, gençlik sporunda araştırılması gereken bir kavram olarak belirlenmiş ve temel olarak spora ve fiziksel etkinliğe katılan bireyleri etkinliklere katılmaya yönlendiren nedenleri tanımlamak ve bu nedenleri kategorize etmek amacı ile birçok çalışma yapılmıştır.²⁻⁷

Güdülenme sporcuların belli bir spor dalına katılımını etkileyen anahtar faktör olarak görülmektedir.⁸ Spora katılım güdülenmesi alanında yapılan ilk kapsamlı araştırmalar,²⁻⁴ özellikle çocukların spora katılım, devam etme ve bırakma nedenleri üzerinde yoğunlaşmıştır. Araştırmacıların amacı, bir aktiviteye katılırken göz önünde bulundurulmuş nedenlere ilişkin cevaplar bulmaktır. Neden bir insan tenis oynamayı tercih ederken, diğeri futbolu tercih eder? Neden bir yürüyüşçü yalnız başına kilometrelerce yürür? Neden bir maratoncu haftada 10-20 saatini sadece koşmaya ayırır? Bir paraşütçü neden binlerce fit yükseklikten atlamayı göze alır?⁹

Buradan yola çıkan Gould (1982), katılım güdülenmesi ile ilgili olarak yapılan araştırmaları ve gelecekte yapılması gerekenleri ortaya koymaya yönelik olarak bir arşiv çalışması yapmıştır. Araştırmacı, spora katılım güdülenmesi ile ilgili olarak yapılan çalışmaların ve toplanan verilerin antrenörlere, idarecilere ve liderlere program hazırlamada faydalı olacağını ve bu sayede antrenörlerin etkinliklere katılan bireylerin ihtiyaçlarını karşılayabileceğini; ihtiyaçları belirlenen ve bu doğrultuda etkinliklere yönlendirilen bireylerin psikolojik ve motorsal gelişimine olumlu etkide bulunacağını vurgulamıştır.¹⁰

Benzer amaçları göz önünde bulunduran Sit ve Lindner (2006), Hong Kong'ta, 10-13 yaşları arasındaki öğrencilerle yaptıkları çalışma sonucu eğlence, fiziksel uygunluk, arkadaşlık ve beceri gelişimini, spora ve fiziksel aktiviteye katılımında göz önünde bulundurulmuş en önemli nedenler olarak bulmuşlardır.⁷ Harter (1978) "Yeterlilik Güdülenmesi Teorisi" ile ilgili olarak yaptığı çalışmada çocukların, yarışmada kendilerini kanıtlamak ve ilgi çekmek için çeşitli denemeler yapmak (öğrenme ve spor becerilerini geliştirme) gibi güdülerle spora katılım gösterdiklerini bulmuştur. Eğer başarılı olurlarsa, kazanılan bu tecrübeler, yarışmayı algılamalarını, içsel kontrollerini sağlamayı ve onları olumlu etkileyerek katılımlarının devamını sağlamaktadır.¹¹

Genç sporcular üzerinde yapılan katılım güdülenmesi çalışmaları da birçok genel neden ortaya koymaktadır. Buna göre çocuklar spora katılırken; yarışmak, sağlıklı olmak, arkadaşlık, takımın bir parçası olmak, becerilerini geliştirmek ve eğlence gibi nedenlerden etkilenmektedirler.¹² Bakker, Whiting ve Van Der Brug (1990)'a göre insanların spora neden katılım gösterdiklerinin cevabı şu üç maddeden oluşmaktadır. (1) Aktivitelere katılım insanlara içsel değerler (eğlence, zevk) sunmakta ve insanlar bu yüzden devam etmeyi tercih etmekte, (2) aktivitelerin insan sağlığına olumlu etkilerinin olduğu iddia edilmekte ve (3) aktivitelerde insanlara yarışma hissini verecek fırsatlar sunulmaktadır.⁹ Gill, Gross ve Huddleston (1983), atletizm kampına katılan 1138 kız ve erkek üniversite öğrencisine, "Katılım Güdüsü Ölçeği (PMQ)" uyguladıkları çalışmaları sonucunda, erkeklerde ve kızlarda katılımı sağlayan en önemli nedenlerin, becerilerini geliştirmek, eğlence, yeni becerilerin öğrenilmesi, meydan okuma ve fiziksel olarak uygun olma isteği olduğunu saptamışlardır.²

Sapp ve Haubenstricker (1978), Michigan'da, sporculardan, sporcu olmayanlardan ve sporu bırakanlardan oluşturdukları bin kişinin üstündeki homojen gruplarda katılım güdülenmesini inceledikleri çalışmada, spora katılımında etken olan güdülerin eğlence, becerilerini geliştirmek, fiziksel uygunluk, arkadaşlarla birlikte olmak ve yeni arkadaşlar edinmek olduğunu belirlemişlerdir.¹³ Hau-

senblas, Brewer ve Van Raalte (2004)' ye göre insanlar sağlık, eğlence, başkalarıyla birlikte olmak ve psikolojik faydalar elde etmek gibi nedenlerden dolayı fiziksel aktiviteye katılmaktadırlar. Birçok birey kilo vermek ya da kilosunu kontrol altında tutmak, kas gelişimi, fiziksel görünüşünü iyileştirmek ve sosyal imajını atletik görünerek geliştirmek gibi dış görünüşe yönelik nedenlerle aktivitelere katılmaktadırlar.⁵ Koivula (1999) yaptığı çalışma sonrasında fiziksel uygunluk ve eğlenceyi spora katılımda önemli nedenler olarak gösterirken; daha az öneme sahip neden olarak sosyalleşmeyi göstermektedir.¹⁴ Tutko (1977)'ya göre bireyler, herkes tarafından tanınmak, kendisinin diğerlerinden daha iyi durumda olduğunu göstermek, ailesini memnun etmek, kız ya da erkek arkadaşını etkilemek ve saldırganlığını spor yoluyla geçiştirmek gibi dış faktörlerden etkilenecek spora katılmaktadır.¹⁵

Yan ve Penny (2004), spora katılım güdülenmesi üzerindeki kültürel etkileri incelemek için Amerikalı ve Çinli gençlerle yaptıkları çalışma sonunda, Amerikalı gençlerin sportif aktivitelere yarışmak ve becerilerini geliştirmek için, Çinli gençlerin ise sosyalleşmek ve sağlıklı olmak için katıldıklarını bulmuşlardır. Araştırmacılara göre, ebeveyn beklentisi ve kültür de spora katılımdaki önemli etkenlerdendir.⁶ Kolt, Kikby, Bar-Eli ve ark. (1999) spora katılım güdüsü ile ilgili olarak yaptıkları kültürler arası çalışmada beceri gelişimi, fiziksel uygunluk, yeni hareketler öğrenmek, meydan okuma ve eğlencenin sırasıyla jimnastiğe katılımda göz önünde bulundurulmuş en önemli nedenler olduğunu belirtmişlerdir. Aynı çalışmada enerji harcaması, stresi azaltma ve ebeveyn-arkadaş etkisi de daha az önem verilen nedenler arasında gösterilmektedir.¹⁶

Açıklamaların da ortaya koyduğu gibi bireyi davranışa iten gücün ne olduğunu saptamak için güdülerin ölçülmesi gerekmektedir. "Spora Katılım Güdüsü Ölçeği" de beden eğitimi ve spor dersleri dışında düzenlenen ders dışı sportif aktivitelere katılan, 9-17 yaş grubu öğrencilerin, sportif aktivitelere katılımda göz önünde bulundurdıkları güdüleri ölçmeye yöneliktir. Araştırma grubu yalnızca erkek öğrencilerden oluşturulmuştur. Bunun nedeni okullarımızda birçok spor dalına yönelik kız

takımları bulunmasına rağmen, okul sporlarında yarışmaların organizasyonundan sorumlu olan Milli Eğitim Bakanlığı Okul içi Beden Eğitimi ve Spor ve İzcilik Dairesi Başkanlığı'nın, özellikle futbol gibi bazı spor dallarında kız takımlarına yönelik yarışmalar düzenlememesidir. Bu çalışmanın amacı; Ankara ili merkez ilçelerdeki ilköğretim okullarının ikinci kademesinde öğrenim gören ve okul takımlarında yer alan erkek öğrencilerin katıldıkları spor dallarına göre spora katılım güdülerini ve güdülenme puanları arasında fark olup olmadığını belirlemektir.

YÖNTEM

ARAŞTIRMA GRUBU

Araştırma evrenini Ankara ili merkez ilçelerdeki resmi ilköğretim okullarının ikinci kademesinde öğrenim gören ve futbol, basketbol, voleybol, hentbol spor dallarında okul takımlarında yer alan erkek öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmaya, bu gruptan rastgele örneklem yöntemi ile seçilen, 20 farklı ilköğretim okulunun ikinci kademesinde (n_{6.sınıf}: 73, n_{7.sınıf}: 45, n_{8.sınıf}: 82) öğrenim gören ve okullarının futbol (n: 55), basketbol (n: 50), voleybol (n: 53) ve hentbol (n: 42) takımlarında yer alan 200 öğrenci katılmıştır. Araştırmaya futbol spor dalından katılan öğrencilerin yaş ortalamaları $\bar{x}_{Yaş} = 13.20 \pm 0.76$, basketbol spor dalından katılan öğrencilerin yaş ortalamaları $\bar{x}_{Yaş} = 13.53 \pm 0.87$, voleybol spor dalından katılan öğrencilerin yaş ortalamaları $\bar{x}_{Yaş} = 13.14 \pm 0.98$ ve hentbol spor dalından katılan öğrencilerin yaş ortalamaları $\bar{x}_{Yaş} = 13.20 \pm 0.81$ olarak bulunmuştur.

VERİ TOPLAMA ARACI

Araştırmada "Spora Katılım Güdüsü Ölçeği" kullanılmıştır. 1983 yılında Gill, Gross ve Huddleston tarafından geliştirilen "Spora Katılım Güdüsü Ölçeği", bireyin spora katılım nedenlerini içeren 30 madde ve 8 alt boyuttan (Beceri Geliştirme, Takım Üyeliği/Ruhu, Eğlence, Arkadaşlık, Başarı/Statü, Enerji Harcaması, Fiziksel Uygunluk, ve Diğer Sebepler) oluşmaktadır. Öğrencilerin spora katılım nedenleri "Çok Önemli (1)", "Az Önemli (2)", ve "Hiç Önemli Değil (3)" şeklinde 3'lü ölçek üzerinden değerlendirilmiştir. "Spora Katılım Güdüsü Öl-

çeği”nde yer alan maddeler 1 (Çok Önemli) ile 3 (Hiç Önemli Değil) arasında değerlendirildiğinden, elde edilen düşük değerler o maddenin daha önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Ölçek, Çelebi (1993) tarafından Türkçe’ye çevrilmiş,¹⁷ 9-17 yaş grubu Türk öğrencileri için geçerlik ve güvenilirlik çalışması ise Oyar, Aşçı, Çelebi ve Mülazımoğlu (2001) tarafından yapılmıştır. Yapılan bu çalışmada erkekler için “Spora Katılım Güdüsü Ölçeği” Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı 0.87 olarak bulunmuştur.¹⁸

VERİLERİN TOPLANMASI

Çalışmanın yapılabilmesi için Ankara Valiliği Milli Eğitim Müdürlüğü’nden gerekli izin alındıktan sonra, Ankara ili merkez ilçelerde belirlenen ilköğretim futbol, basketbol, voleybol ve hentbol takımlarındaki erkek öğrencilere araştırmacı tarafından “Spora Katılım Güdüsü Ölçeği” uygulanmıştır. Araştırmacı, okulları dolaşip beden eğitimi öğretmenlerine ölçek hakkında bilgi vermiş, okul takımlarının antrenman saatleri öncesinde uygulamalarını istemiş ve sonrasında ölçekleri toplamıştır. Araştırma için Ankara ili merkez ilçelerde örneklem olarak seçilen 20 ilköğretim okulu futbol, basketbol, voleybol ve hentbol takımına uygulanmak üzere 245 ölçek dağıtılmış, 221 ölçek geri toplanmıştır. Uygulama sonucu toplanan ölçekler incelendikten sonra eksik ve yanlış doldurulan 21 ölçek araştırma dışı tutulmuştur.

VERİLERİN ANALİZİ

Elde edilen verilerin frekans dağılımları, aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları tanımlayıcı istatistik olarak sunulmuştur. Ayrıca, spora katılım güdülenmesinde spor dalları arasındaki farklılığı belirlemek için, Çok Yönlü Varyans Analizi (Manova) kullanılmıştır. Spor dalları arasındaki farkın hangi gruplardan kaynaklandığını bulmak için ise Tukey testi uygulanmıştır. İstatistiksel hesaplamalarda anlamlılık düzeyi 0.05 kabul edilmiştir.

BULGULAR

Tablo 1’de spor dallarına göre “Spora Katılım Güdüsü Ölçeği”nin alt boyutlarına göre ortalama ve standart sapma değerleri verilmiştir.

Tablo 1 incelendiğinde, futbol spor dalında spora katılımda en önemli nedenin Beceri Gelişimi ($\bar{x} = 1.52 \pm 0.181$), en önemsiz nedenin Başarı/Statü ($\bar{x} = 2.70 \pm 0.073$) olduğu; basketbolda en önemli nedenin Beceri Gelişimi ($\bar{x} = 1.36 \pm 0.135$), en önemsiz nedenin Fiziksel Uygunluk/Enerji Harcama ($\bar{x} = 2.59 \pm 0.368$) olduğu; voleybolda en önemli nedenin Beceri Gelişimi ($\bar{x} = 1.56 \pm 0.154$), en önemsiz nedenin Fiziksel Uygunluk/Enerji Harcama ($\bar{x} = 2.75 \pm 0.140$) olduğu; hentbol’da ise en önemli nedenin Beceri Gelişimi ($\bar{x} = 1.31 \pm 0.070$) ve en önemsiz nedenin ise Fiziksel Uygunluk /Enerji Harcama ($\bar{x} = 2.84 \pm 0.111$) olduğu görülmektedir.

Futbol, basketbol, voleybol, hentbol spor dallarında okul takımında yer alan erkek öğrencilerin; başarı/statü, takım üyeliği/ruhu, fiziksel uygunluk/enerji harcama, eğlence, arkadaşlık, yarışma, hareket/aktif olma ve beceri gelişimine ilişkin güdülenme puanları ile spor dalları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını test etmek amacıyla Çok Yönlü Varyans Analizi (MANOVA) uygulanmıştır. Sonuçlar Tablo 2’de verilmiştir.

Yapılan Çok Yönlü Varyans Analizi sonucu, grupların sahip olduğu ortalamalar arası farkın sadece Takım Üyeliği/Ruhu alt boyutunda anlamlı olduğu gözlenmiştir ($F_{(3-195)} = 5.570, p < 0.05$). Analiz sonucu, başarı/statü, fiziksel uygunluk/enerji harcama, eğlence, arkadaşlık, yarışma, hareket/aktif olma ve beceri gelişimine ilişkin güdülenme puanları ile spor dalları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p > 0.05$).

Ortaya çıkan farkın kaynağını araştırmak amacıyla yapılan Tukey testi sonucunda futbol ve voleybol spor dalları arasındaki farkın anlamlı olduğu, ayrıca basketbol ve voleybol spor dalları arasındaki farkın da anlamlı olduğu bulunmuştur ($p < 0.05$).

TARTIŞMA

Bu çalışmada, Ankara ili merkez ilçelerdeki ilköğretim okullarının ikinci kademesinde öğrenim gören ve futbol, basketbol, voleybol, hentbol spor dallarında okul takımlarında yer alan erkek öğrencilerin katıldıkları spor dallarına göre spora katılım güdüleri ve güdülenme puanları arasında fark olup olmadığı belirlenmeye çalışılmıştır. Çalışmada kul-

TABLO 1: Spor dallarına göre alt boyutların ortalama ve standart sapma değerleri.

Spor Dalı	Alt Boyutlar	$\bar{x}$	SS	n
Futbol	Eğlence	2.51	0.192	55
	Arkadaşlık	1.82	0.191	
	Yarışma	1.70	0.522	
	Hareket/Aktif Olma	1.74	0.136	
	Beceri Gelişimi	1.52	0.181	
	Başarı/Statü	2.70	0.073	
	Takım Üyeliği/Ruhu	2.10	0.160	
	Fiziksel Uygunluk/Enerji Harcama	2.68	0.331	
Basketbol	Eğlence	2.22	0.259	50
	Arkadaşlık	1.79	0.198	
	Yarışma	1.63	0.180	
	Hareket/Aktif Olma	1.80	0.146	
	Beceri Gelişimi	1.36	0.135	
	Başarı/Statü	2.48	0.189	
	Takım Üyeliği/Ruhu	1.81	0.179	
	Fiziksel Uygunluk/Enerji Harcama	2.59	0.368	
Voleybol	Eğlence	2.60	0.217	53
	Arkadaşlık	1.74	0.036	
	Yarışma	2.09	0.158	
	Hareket/Aktif Olma	1.94	0.881	
	Beceri Gelişimi	1.56	0.154	
	Başarı/Statü	2.72	0.016	
	Takım Üyeliği/Ruhu	2.17	0.216	
	Fiziksel Uygunluk/Enerji Harcama	2.75	0.140	
Hentbol	Eğlence	2.55	0.152	42
	Arkadaşlık	1.80	0.242	
	Yarışma	2.02	0.135	
	Hareket/Aktif Olma	1.70	0.275	
	Beceri Gelişimi	1.31	0.070	
	Başarı/Statü	2.73	0.102	
	Takım Üyeliği/Ruhu	2.02	0.135	
	Fiziksel Uygunluk/Enerji Harcama	2.84	0.111	

lanılan “Spora Katılım Güdüsü Ölçeği”nde yer alan 8 alt boyut için her spor dalına ait ortalama ve standart sapma değerlerine bakılmıştır. Araştırmada öğrencilerin takım sporlarına katılımda göz önünde bulundukları ilk iki neden Beceri Gelişimi ve Yarışma olarak bulunmuştur. Tüm spor dallarında spora katılımda en düşük oranda göz önünde bulundurulan nedenler ise Fiziksel Uygunluk/Enerji Harcama, Başarı/Statü ve Eğlence olarak belirlenmiştir.

Daha önceki çalışmalara^{2-4,6,7,12,13} paralel olarak beceri gelişiminin erkek öğrencileri spora yönlendiren en önemli nedenlerden biri olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Okul takımlarında yer alan öğrenciler çoğunlukla belli sportif becerilere sahip ya da beceri gelişimine uygun öğrenciler arasından seçilmektedir. Bu öğrencilerin becerilerini geliştirip, okul takımı müsabakalarında kendilerini göstererek okul takımı dışında bir kulüpte yer almak istemeleri öğrencilerin spora katılımda bu alt boyutu tercih etmelerinin temel nedeni olabilir.

Harter (1978), Bern (1981), Koivula (1999) ve Yan ve Penny (2004) çalışmaları sonucunda, yarışmanın spora katılımda önemli nedenlerden biri olarak

TABLO 1: Spor dallarına göre alt boyutların ortalama ve standart sapma değerleri.

	Kaynak	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	p
Spor dalı	Eğlence	8.542		2.847	1.446	0.178
	Arkadaşlık	6.858		3.386	2.137	0.067
	Yarışma	4.454		1.485	1.788	0.110
	Hareket/Aktif Olma	1.455	3	0.485	0.499	0.054
	Beceri Gelişimi	2.277		0.759	1.313	0.132
	Başarı/Statü	13.705		4.568	2.171	0.073
	Takım Üyeliği/Ruhu	14.276		4.759	5.570	0.018*
	Fiziksel Uygunluk/Enerji Harcama	10.634		3.545	1.566	0.078
Hata	Eğlence	383.900		1.969		
	Arkadaşlık	208.639		1.070		
	Yarışma	161.888		0.830		
	Hareket/Aktif Olma	189.500	195	0.972		
	Beceri Gelişimi	112.688		0.578		
	Başarı/Statü	410.325		2.104		
	Takım Üyeliği/Ruhu	166.608		0.854		
	Fiziksel Uygunluk/Enerji Harcama	441.477		2.264		
Toplam	Eğlence	6775.000				
	Arkadaşlık	3320.000				
	Yarışma	3169.000				
	Hareket/Aktif Olma	3399.000	199			
	Beceri Gelişimi	2466.000				
	Başarı/Statü	9074.000				
	Takım Üyeliği/Ruhu	4640.000				
	Fiziksel Uygunluk/Enerji Harcama	9301.000				

* p<0.05.

duğunu öne sürmüşlerdir.^{6,14,11,19} Bu çalışma sonuçları araştırmacıların yarışma ile ilgili görüşleriyle benzer sonuçlar ortaya koymuştur. Çalışmaya katılan öğrenciler beceri gelişiminden sonra en önemli gördükleri güdülenme alt boyutu olarak yarışmayı seçmişlerdir.

Gill, Gross ve Huddleston (1983), Gould, Feltz ve Weiss (1985), Klint ve Weiss (1987), Kolt, Kikby, Bar-Eli ve ark. (1999) ve Sit ve Lindner (2006) çalışmaları sonucunda, fiziksel uygunluk/enerji harcamanın spora katılımı göz önünde bulundurulmuş önemli nedenler arasında yer aldığını belirtmişlerdir.^{2-4,7,16} Bu çalışmadan elde edilen bulgular, sözü edilen araştırmacıların görüşleriyle tamamen zıt sonuçlar ortaya koymuştur. Frederick ve Ryan (1993), spora katılımı fiziksel uygunluk veya fiziksel görünüşün, bayanlarda erkeklere

oranla daha önemli bir neden olduğunu belirtmişlerdir. Verilerin elde edildiği grubun yalnızca erkeklerden ve özellikle erkeklerin baskın olduğu takım sporu yapan bireylerden oluşması bu görüşü doğrular niteliktedir.²⁰

Başarı/statü ve eğlence alt boyutlarında elde edilen sonuçlar da bu alt boyutların spora katılımı önemli nedenler arasında yer aldığını ortaya koyan araştırmalarla^{5,7,13,16,21,22} paralellik göstermemektedir. Verilerin farklı kültür ve yaş gruplarından elde edilmiş olması sonuçlardaki farklılığın açıklayıcısı olabilir. Wankel (1993) ve Koivula (1999) yaptıkları çalışmalar sonunda eğlencenin spora katılımı en önemli ya da ikinci en önemli neden olduğunu belirtmişlerdir.^{14,23} Bu çalışma sonucu eğlence alt boyutunun spora katılımı en önemli nedenler arasında yer almadığını göstermiştir. Okul takım-

larının belli bir hedef doğrultusunda kurulmuş olması ve beden eğitimi öğretmenlerinin eğlenceden çok başarıya odaklanmış olmaları bu farklılığın nedeni olabilir.

Spora katılım güdülenmesinde spor dalları arasındaki farklılığı incelemek de bu çalışmanın amaçları arasında yer almıştır. Spora katılım nedenlerinde spor dalları arasındaki farklılığı test etmek amacıyla yapılan analiz sonuçları; futbol, basketbol, voleybol ve hentbol spor dallarında okul takımlarında yer alan erkek öğrencilerin spora katılım nedenleri arasında sadece takım üyeliği/ruhu alt boyutunda farklılık bulunduğunu göstermiştir. Farkın kaynağını araştırmak amacıyla yapılan Tukey testi sonucunda futbol spor dalı ve voleybol spor dalı arasındaki farkın anlamlı olduğu, ayrıca basketbol spor dalı ve voleybol spor dalı arasındaki farkın da anlamlı olduğu gözlenmiştir. Bu sonuç, takım üyeliği/ruhu kavramının bütün spor takımlarında farklı algılanmasından ve her spor takımının kendine özgü bir arkadaşlık-grup ilişkisine sahip olmasından kaynaklanmış olabilir. Bu çalışmada futbol, basketbol, voleybol, hentbol spor dallarında okul takımında yer alan 11-15 yaşları arasındaki erkek öğrencilerin; başarı/statü, fiziksel uygunluk/enerji harcama, eğlence, arkadaşlık, yarışma, hareket/aktif olma ve beceri gelişimine iliş-

kin güdülenme puanları ile spor dalları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Spor yapan gençlerin daha az davranışsal bozukluklar gösterdiği, akademik başarısının daha iyi olduğu, sınıf içi davranışlarının daha iyi olduğu, zararlı alışkanlıklardan uzak durduğu ve daha iyi sosyal ilişkiler geliştirdiği birçok çalışmada²⁴⁻²⁶ ortaya konmuştur. Öğrencilerin spora başlaması ve devam etmesi onların ihtiyaçlarına uygun olarak düzenlenen spor ortamlarının oluşturulmasını gerektirmektedir. Elde edilen bulgular ışığında öğrencilerin spora katılımında göz önünde bulundukları nedenler beden eğitimi ve spor öğretmenleri, antrenör ve aileler tarafından bilinir ve programlar bu bilgilere göre hazırlanırsa, çocukların spor yapmaları, spora devam etmeleri ve ilerde sporu bir yaşam şekli haline getirmeleri sağlanabilir. Kız öğrencilerin spora katılım nedenlerinin belirlenmesi ve erkek öğrencilere göre farklılıklarının saptanması, gelecekte kız öğrencilerin de sportif ortamlara çekilebilmesinde önemli bir rol oynayacaktır. Bu ve benzer diğer çalışmalardan elde edilecek sonuçlar öğrencilerin beklentilerine uygun spor olanakları sağlamada oldukça faydalı olacaktır.

KAYNAKLAR

- Erkan, N. Yaşam Boyu Spor Nedir? Türkiye ve Olimpiyat Sempozyumu, Ankara: GSGM; 1994.
- Gill DL, Gross JB, Huddleston S. Participation motivation in youth sports. *Int J Sport Psychol* 1983; 14: 1-14.
- Gould D, Feltz D, Weiss M. Motives for participation in competitive youth swimming. *Int J Sport Psychol* 1985; 16: 126-40.
- Klint K, Weiss M. Perceived competence and motives for participating in youth sports: A test of Harter's competence motivation theory. *J Sport Psychol* 1987; 9: 55-65.
- Hausenblas HA, Brewer BW, Van Raalte JL. Self-presentation and exercise. *J Appl Soc Psychol* 2004; 16 (3): 1-12.
- Yan JH, Penny M. Cultural influence in youth's motivation on physical activity. *J Sport Behav.* 2004; 27: Issue 4.
- Sit CH, Lindner KJ. Situational state balances and participation motivation in youth sport: A reversal theory perspective. *Br J Educ Psychol* 2006; 76: 369-84.
- Wallhead TL, Ntoumanis N. Effects of a sport education intervention on students' motivation responses in physical education. *J Teach Phys Educ* 2004; 23 (1): 5-11.
- Bakker FC, Whiting HT, Van Der Brug H. *Sport Psychology: Concepts and Applications*. New York: John Wiley and Sons; 1990.
- Gould D. Sport psychology in the 1980s: Status, direction and challenge in youth sport research. *J Sport Psychol* 1982; 4: 126-40.
- Harter S. Effectance motivation reconsidered. *Human Development* 1978; 21: 34-64.
- Weiss MR, Chaumeton N. Motivational Orientations in Sport. In: Horn TS, ed. *Advances in Sport Psychology*. Champaign: Human Kinetics Publishers; 1992. p. 61-91.
- Sapp M, Haubenstricker J. Motivation for joining and reasons for not continuing in youth sports programs in Michigan. The American Alliance for Health, Physical Education, Recreation and Dance National Conference, Kansas City, Missouri. April 7; 1978.
- Koivula N. Sport Participation: Differences in motivation actual participation due to gender typing. *J Sport Behav* 1999; 22 (3): 360-80.
- Tutko TA, Richards WR. *Psychology of Coaching*. Boston: Allyn and Bacon Inc; 1977.
- Kolt GS, Kikby RJ, Bar-Eli M, Blumenstein B, Chadha NK, Liu J, et al. A Cross-cultural investigation of reason for participation in Gymnastics. *Int J Sport Psychol* 1999; 30: 381-98.

17. Çelebi AM. Orta Doğu Teknik Üniversitesi fiziksel aktivite kulüplerinde bulunan lider tipleri. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. ODTÜ: Ankara; 1993.
18. Oyar ZB, Aşçı FH, Çelebi M, Mülazımoğlu Ö. Spora katılım güdüsü ölçeğinin geçerlik ve güvenirlik çalışması. Spor Bilim Derg 2001; 12 (2): 21-32.
19. Bern S. Gender schema theory: A cognitive account of sex typing. Psychol Rev 1981; 88: 354-64.
20. Frederick CM, Ryan R. Differences in motivation for sport and exercise and their relations with participation and mental health. J Sport Behav 1993; 16: 124-46.
21. Briggs JD. An investigation of participant enjoyment in the physical activity instructional setting. Phys Educator 1994; 51, Issue 4.
22. Barber H, Sukhi H, White SA. The influence of parent-coaches on participant motivation and competitive anxiety in youth sport participants. J Sport Behav 1999; 22 (2): 162-81.
23. Wankel L. The importance of enjoyment to adherence and psychological benefits from physical activity. Leisure Sci 1993; 15: 291-307.
24. Segrave JO, Hastad DN. Delinquent behavior and interscholastic athletic participation. J Sport Behav 1982; 5: 96-111.
25. Brown JD, Siegel JM. Exercise as a buffer of life stress: A prospective study of adolescent health. Health Psychol 1988; 7: 341-53.
26. Jeziorski RM. The importance of school sports in American education and socialization. California: University Press of America; 1994.